

Britanya’da Liberteryen Feminizm, 1860–1910¹

Libertarian Feminism in Britain, 1860-1910

Ali Cem GÖZ², Selim KANAT³

Günümüzde feminizm, birçok insanın zihninde kendiliğinden sosyalizm ve “sol” ile bağdaştırılmaktadır. Birçokları tarafından bu iki ideoloji ayrılmayacak biçimde iç içe geçmiş görülmektedir. Böyle olsa bile çoğu feminist bunun kaçınılmaz olmadığını farkındadır. İki ideolojinin hangi ölçüde birleştirildiği kişiler arasında hayli değişkenlik gösterse de, uygulamada çoğu feministin aynı zamanda sosyalist olduğu inkâr edilemez bir gerçektir. Bu ilişkilerin şu anki şekli yanıltıcı ve çelişkilidir. Feministler ve sosyalizmin mevcut ortaklığı kaçınılmaz değildir fakat olumsaldır, belirli tarihsel koşulların ürünüdür. Geçmişte durum oldukça farklıydı. On dokuzuncu yüzyılda aslında pek çok feminist radikal bireyci ve liberteryendi, hatta en tutarlı ve “katı” klasik liberaller feminist kadınlardı. En önemlileri Wordsworth Donisthorpe ve Auberon Herbert olan birçok önde gelen erkek liberteryen de kadınların özgürleşmesinin savunucularıydı. 18. yüzyılın sonu ile Birinci Dünya Savaşı arasında Britanya’da feminizmin tam bir liberteryen şeklini yaratan bireyci feminizmin⁴ kendi varlığının farkında olma geleneği vardı.

I. Kökenler

Bireyci feminizmin kökenleri 18. yüzyılın sonlarında bulunur. Bu zamandan önce “proto (ön)-feministler” mevcuttu fakat bunlar geleneksel Hıristiyan dünya görüşüyle çatışma sorunuyla karşı karşıya kalmışlardı ve Eski Ahit’in 1. ve 2. Bölümleri ile Paul’un mektuplarını aşmaları çok zordu. Kayda değer feminist çözümler ve argümanlar ancak gerçek anlamıyla Aydınlanma ile beraber mümkün hale geldi. Feminizmin ortaya çıkışı genellikle Mary Wolstonecraft’ın 1792’de “Vindication of the Rights of Women”ı yayınlamasıyla tarihlendirilir. Bu, 1799 tarihli “Appeal To The Men Of Great Britain On Behalf Of Women” ve 1803 tarihli “Female Biography” isimli anıtsal yapıtları kaleme alan Mary Hays gibi zamanın diğer feminist yazarları göz ardı edilmediği takdirde haklılık taşımaktadır. Bu kadınların tümü, kadınların baskılanmasını; bireysel kadının kendini gerçekleştirmesinin ve kendine egemenliğinin inkâr edilmesi, bireysel insan kişiliğinin ontolojik olarak öncelikli olduğu biçiminde bireysel terimlerle tanımladıklarından dolayı bireyciydiler.

¹ - Çevirisi yapılan makalenin orijinal kütüyesi şu şekildedir; Dr. Steven Davies, “Libertarian Feminism in Britain, 1860–1910”, Libertarian Alliance Pamphlet, No: 7, British Association of Libertarian Feminists, London, 1987. ISSN 0953-7783, ISBN 0 948317 98 1.

²Arş. Gör., Süleyman Demirel Üniversitesi, alicem@iibf.sdu.edu.tr

³ Arş. Gör., Süleyman Demirel Üniversitesi, skanat@iibf.sdu.edu.tr

⁴ Çevirmenlerin Notu: Liberteryen feminizm, bireyci feminizm şeklinde de bilinmektedir.

Tersine; radikal feministler kadınların baskılanmasını, bu baskılanmaya patriarşinin neden olduğu şeklindeki kolektif terimlerle tanımlarlar. Sosyalist feministler içinse kadınların baskılanması, kapitalist sistemin kaçınılmaz bir parçasıdır ve bu sistemin değiştirilmesi baskılanmanın ortadan kaldırılması bakımından zorunlu bir durumdur.

18. yüzyılın ilerleyen yılları özellikle Anna Barbauld, Catherine Macaulay ve Jane Marcet gibi liberal fikirlerin önde gelen savunucusu olan bazı kadınlara da tanık oldu. Jane Marcet, 19. yüzyılın başat iktisatçılarından Jean Baptiste Say tarafından siyasal ekonomi üzerine okuduğu en iyi çalışma olduğu söylenerek takdirle karşılanan 1816 tarihli “Conversations on Political Economy”nin yazarıydı.

Jane Marcet, liberalizmi ve bireyci feminizmi benimsemesinden sonraki yaşamında Harriet Martineau'nun yakın arkadaşı oldu. Harriet Martineau, genç yaşından itibaren ciddi duyma sorunu yaşamak gibi önemli kişisel dezavantajlarına rağmen 19. yüzyıl Britanyası'nda liberal fikirlerin yayılmasında önemli rol oynadı. Çok sayıda çalışma yaptı ve bunların birçoğunda uzlaşmaz bireyciliğin genel felsefesinden elde ettikleriyle kadınların toplumsal konumunun radikal eleştirisini geliştirdi. Dramatik etkiye sahip dikkate değer bir çalışması, 1859'da “Edinburgh Review”deki “The Industrial Position of Women in England” konulu makalesiydi. Martineau'nun çağdaşı olan ve hem Cobden hem de Place'in parlamentodaki radikal partinin lideri olması gerektiğini düşündükleri 1830'ların önde gelen siyasal kişiliği Harriet Grote, bu düşüncelerin yayılmasında önemli rol oynadı. Grote, daha sonra 1850 ve 1860'ların örgütlü feminist hareketine katıldı. Felsefesi (kocasının aksine), “Collected Papers”ta (1862) en iyi ortaya koyduğu şekliyle tam anlamıyla bireyciydi.

II. Örgütsel Kökenler

Örgütlü liberteryen feminist hareketin doğuşu net bir biçimde 1857–1859 yılları ile tarihlendirilebilir. Bu üç yıl, hareketin “The Society For Promoting The Employment of Women” ve “Englishwoman Review” adlı iki merkezi kuruluşunun ortaya çıkışına şahit oldu. Her ikisi de, hareketin etki merkezi haline gelen Londra'daki Regent Caddesi Langham Place 19 numarada yer aldı. Bu yıllar ayrıca Lydia Becker, Helen Blackburn, Barbara Bodichon, Jessie Boucheret, Emily Faithfull, Bessie Parkes ve Emily Davies gibi hareketin önder kişiliklerinin bir araya gelmesine de tanıklık etti. Daha sonra gelen diğer önemli bireyciler; Sophie Bryant, Milicent Garrett Fawcett, Josphine Butler ve iki kız kardeş Emily Shirreff ve Maria Grey'di.

Barbara Bodichon, iletişim ve arkadaşlık ağının merkezinde en etkili kişiydi. Barbara Leigh-Smith 1827 yılında Norwich'te doğdu, kilisenin resmi söylemlerini radikal şekilde reddeden kökenden geldi ve o dönem kadınlarının sahip olamayacağı çok kapsamlı bir eğitim aldı. 1854 tarihinde ilk önemli çalışması olan “A Brief Summary In Plain Language of the Most Important Laws Concerning Women”ı yayınladı, bunu 1857'de “Women and Work” takip etti. Bu dönemde ayrıca “Englishwomans Journal”ı kurdu.

Lincolnshire'da yaşayan Jessie Boucheret bireyci feminizm fikriyle, 1859'da “Englishwomans Journal” ile şans eseri iletişim kurarak ve Harriet Martineau'nun biraz önce bahsedilen makalesini okuyarak tanıştı. Londra'ya geldiğinde, başkente yeni gelen diğer iki kişi Helen Blackburn ve Emily Davies ile beraber Bodichon'la tanıştı ve “Englishwomans Journal”da faaliyet göstermeye başladı. Aynı yıl bu dört kişi Adelaide Anne Proctor ve Emily Faithfull ile birlikte “Society For Promoting the Employment of

Women"ı kurdu. 1866 yılında "The Englishwomans Journal", "Englishwomans Review" adıyla tekrar yayımlanmaya başlandı ve aynı yıl oy hakkı kampanyasını koordine etmek için "The National Womens Suffrage Committee" oluşturuldu. Bunlar, Lydia Becker'in ulusal sahneye çıkmasını beraberinde getirdi. O zamana kadar işbirliği ve arkadaşlık bağı gelişmiş ve bireysel ve örgütsel düzeyde asıl hareket ortaya çıkmıştı.

Yukarıda ifade edilen lider kişilikler, hareketin bütün faaliyetleriyle ilgilenmekle beraber özel bir alanda uzmanlaşmaya yöneldiler. Bu bağlamda; Helen Blackburn, Milicent Fawcett ve Lydia Becker oy hakkı üzerinde faaliyet gösterirken, Emily Davies, Sophie Bryant, Emily Shirreff ve Maria Grey kadınların eğitimi konusu üzerinde yoğunlaştılar. Barbara Bodichon ve Jessie Boucheret ağırlıklı olarak kadın istihdamı sorunsalı ile özdeşleştiler. Emily Faithfull örgütlenme gücüydü. 1860'da, daha sonra "Englishwomans Review" ve birçok dergi ile 1861'de çeşitli önde gelen yazarın yazılarının derlendiği "The Victoria Regia"yı basan "The Victoria Press"i kurdu. Ayrıca yalnız kadınlardan oluşan tartışma grubu "Victoria Discussion Society"i de içeren ve kadın sorunları üzerine yoğunlaşan bir dizi eylemsel organizasyon oluşturdu. Bütün bu işbölümünün gerisinde adı geçen önemli şahsiyetlerin hepsi, birbirlerini desteklediler ve sayısız ilgi, kaygı ve inancı paylaştılar. Kendi varlığının farkında olan grup hissi içinde, paylaşılan hedefler doğrultusunda pek çok alanda mücadele veren ve birbirini tamamlayan bir dizi organizasyonda işbirliği yapan bir hareketin varlığı açıktı.

III. Bazı Yayınlar

Akım, yazınsal ürünler açısından oldukça etkin ve üretkendi. Çeşitli konularda kitap yayımlamanın yanı sıra "Contemporary Review", "Quarterly Review", "Macmillans Magazine" ve "Edinburg Review" gibi dergileri de içeren zamanın çok sayıda süreli yayınına pek çok makale ile katkıda bulundular.

Vücuda getirdikleri birçok kişisel gelişim faaliyeti ve organizasyonunun önemi daha az değildi. Bütün bu zihinsel ve eylemsel faaliyetler kabaca birkaç genel başlık altında sınıflandırılabilir.

IV. Oy Kullanma Hakkı Sorunu

Oy kullanma hakkı; ajitasyon, dilekçeler, mitingler, broşürler ve parlamentoya kanun tasarısı verme gibi geleneksel baskı grupları metotlarıyla talep edildi. Kullanılan argümanlar çoğu zaman göz ardı edilmelerine rağmen üzerlerine yorum yapmaya değecek nitelikteydi ve bunlar hareketin felsefesi hakkında pek çok şey ortaya koymaktaydı. İlk olarak, bir kadının ilgi alanının kocasını veya babasını içerdiğini varsaymanın onun tüm kişiliğini inkâr etmek ve şahsi bireysel bağımsızlığını ihlalde bulunmak olduğu iddia edildi. Kadın, tüm gerçek anlamıyla, hukukta olduğu gibi köleleştirilmişti; bağımsız bir birey olarak kabul edilmediği kanunlara ve otoriteye tabi tutulmaktaydı. İkinci olarak, kadınların oy kullanmasını inkâr etmenin kadınların erkekler ile eşit değere sahip olmadığı anlamına geldiği öne sürüldü. Klasik karşı tez olan "ayrı alanlar" (özel hayat ve aile kadınların, kamusal alan ve siyaset erkeklerin) güçlü bir biçimde çürütüldü.

V. Kadın İstihdamı Sorunu

Bu, birçok feminist için en hayati konuydu. Bu alandaki eylemler çeşitli türlerdeydi. Kadın istihdamı üzerinde kısıtlamalar getiren başta Fabrika Kanunu olmak üzere bütün yasal düzenlemelere güçlü bir muhalefet söz konusuydu. Özellikle kadınların evine bağlılığı ve yardıma muhtaçlığı eş fikirleri ile kadınların güvenilmezliği gibi kadın istihdamını kısıtlayan tüm davranış ve inançlara karşı oldular. Tıp ve hukuku da kapsayan birçok uzmanlık ve çalışma alanına kadınların özgürce dahil olabilmesi için kampanyalar düzenlediler. Uygulamada “The Society For Promoting The Employment Of Women”, kadınlara eğitim, iş bulma hizmetleri ve bilgi sağlayan bir dizi kişisel gelişim faaliyeti yürüttü. Liberteryen feministler üretici çalışmayı kadınlarda tam, bağımsız ve kendi kendini idare eden kimliğin gelişmesinde vazgeçilmez olarak gördüler. Bu onların her zaman mevcut çalışma modellerini destekledikleri anlamına gelmedi. Bu bağlamda, özellikle Jessie Boucheret ve Helen Blackburn 19. yüzyıl sonu liberteryenlerinin ücretli emeğe karşı olan genel düşmanlığını paylaştılar. O zamana kadar “Liberty and Property Defence League”in önde gelen üyelerinden olan Blackburn ve Boucheret, diğer şeylerin yanında kendi hesabına çalışan işgücü sistemine yönelik bir hareketi savunan “The Freedom of Labour Defence League”i 1889’da oluşturdular.

VI. Eğitim Sorunu

Burada, yasal sınırlamalar ve önyargılara karşı mücadele etmenin yanı sıra Emily Davies, Emily ve Maria Shirreff kız kardeşler gibi aktivistler; “Girton College”, “The Womens’ Educational Union” ve “The North London Collegiate School” gibi organizasyonların oluşturulmasından sorumluydular. Yine, kişisel gelişimi örgütleme büyük bir önem arz etmekteydi. Eğitim, “aciz kadın” baskın düşüncesini hem yansıtan hem de devam ettiren ve dolayısıyla kadınların birey olarak kişisel gelişimlerini engelleyen ve sınırlayan mevcut kız eğitim şekli yüzünden özellikle önemli olarak görüldü.

VII. Bulaşıcı Hastalık Kanunları

Bunlar, esasında, silahlı güçlerin mücadele etkinliği kaygılarından doğan hayat kadınlarının kayıt altına alınması sistemiydi. Bu kanunlar ile polis, kamusal alanda yalnız bulunan bir bayanı tutuklayarak ayrıntılı sağlık muayenesine tabi tutabilmesini de içeren ve karşı konulması suç teşkil eden kapsamlı yetkileri bulunmaktaydı. Bu durum, açıkça, kadınların bireysel özgürlüklerine bütünüyle eş benzeri bulunmayan bir tecavüz anlamına gelmekteydi ve buna uygar bir toplumda katlanılamazdı.

VIII. Evli Kadınların Mülkiyet Kanunları

Kadınların özgürlükleri üzerinde en önemli kısıtlama, evli kadınları mülkiyet sahibi olmaya dair tüm haklarından mahrum bırakan ve evlendiklerinde tüm mülklerini kocalarına devreden kanunlardı. Evlilik süresince kadının kazandıkları dahi kocasının mülkü sayılmaktaydı. Bu kanunlar karı-kocanın aynı kişiler olduğu düşüncesine dayanmaktaydı ve kadının bireysel bağımsızlığının tümüyle reddiydi.

Zenginler kızlarının mülklerini savurgan kocalardan vakıf fonları vasıtasıyla koruyabilmekteyken, bu yasal hileler orta sınıfa ve işçi sınıfına dahil kadınlar için ulaşılabilir değillerdi ve bunlarla evlilik boyunca elde edilen gelirin değil önceden sahip olunan kazancın korunması amaçlanmıştı. Bu, açıkça, her türlü doğal eşitlik anlayışının sarsıcı bir istismarıydı ve savurgan bir koca bütünüyle yasalara uygun şekilde karısının tüm parasını harcayabilir ve onu meteliksiz bırakabilirdi. Evli kadınların mülkiyet haklarından yoksun olmaları, onları ekonomik ve sosyal anlamda önemsiz ve kocalarının isteklerine bütünüyle itaat eden kişiler haline getirdi.

Şu anda bu konuları uzun uzadıya betimlemenin zorunlu olmadığı pekâlâ apaçık görülebilir. Fakat, 19. yüzyıl feministlerinin bireysel haklara liberteryen bakışlarından kaynaklanan kadınlara mülkiyet haklarının tanınmasıyla ilgilenmelerinin, mülkiyet haklarının mevcudiyetine mutlak bağlı olduğunun altını çizmek önemlidir.

Söylemeye değmez ama sırası gelmişken, karı ve kocanın hukuken tek bir kişi olduğu arkaik doktrinin yegane kalıntıları Inland Revenue uygulaması ve DHSS düzenlemeleridir.

IX. Diğer Katkıları

Önde gelen feminist figürlerin bazıları, kendilerine farklı feminist katkıları sağlayan kapsamlı politik tartışmalarda aktiflerdi. Sophie Bryant "Irish Home Rule"un önemli bir savunucusuydu. En önemli çalışması, ölümünden sonra yayınlanan ve devletin desteği ve koruyuculuğu olmadan işleyen Avrupa'nın en çok göze çarpan kanun düzeni sayılan Brehon hukuk sisteminin klasik açıklaması "Liberty Order And Law Under Native Irish Home (1923)" oldu. Jessie Boucheret ve Helen Blackburn "The Liberty and Property Defence League"nin kurucu üyeleriydi. Elizabeth Ellis ise, önde gelen liberteryen Wordsworth Donisthorpe'un kurduğu ve gayri meşru çocukluğun kaldırılması ile evlilik kanunlarının iptal edilerek yerlerine gönüllü evlilik sözleşmelerinin konması için çabalayan "Legitimation League"de faaliyet gösterdi.

X. Liberteryen Feminizmin İdeolojik Özellikleri

Bütün bu mücadelelerden ve yazılardan akımın temel düşüncelerini ve felsefesini ayırt edebiliriz; tavizsiz ve radikal bireycilik. Bütün feminizm türleri gibi temel inançları, kadınların ve erkeklerin değerlerinin temel ve doğal eşitliği idi. Bu düşünce olağan görülebilir fakat aslında birçok sosyal kurum açısından sonuçları derinlemesine yıkıcıydı. Birçok tarihi toplumda kadınlar başlı başına eksiksiz bir birey olarak görülmedi. Kadın kiminin kızı, kiminin karısı, kiminin annesiydi; nadiren başlı başına bir bireydi.

Liberteryen feministlerin yaptıkları şey, kişiliğin doğası hakkındaki klasik liberal fikirleri kendi mantıksal ve yıkıcı yargılarına almaktı. John Stuart Mill'in belirgin ve dikkat çeken istisnai durumuna karşın pek çok liberal filozof bunu yapmakta başarısız oldu ve sonuç olarak argümanları bazı açılardan önemli hatalar barındırdı. Liberal düşüncede her bireysel insan kendi eşsiz ve özel kimliğiyle ayrı bir kişidir. Aslında kişinin gerçek kimliği veya şahsiyeti, toplumdaki diğer kişilerle olan etkileşimi içinde

şekillendiği ve onlarla olan etkileşimi tarafından şekillendirildiği ölçüde sosyaldır fakat son tahlilde kendi kendine biçimlenir. Bireysel insanın ayırt edici özellikleri istek veya arzu, düşünme ve muhakeme yapabilmektir. Bunların kullanılması tercihlere yol açar ve bu, bireysel kimliğin oluşumunda çok önemli olan tercih sürecidir. Eğer tercihler kısıtlanırsa veya tercihlerin yapılması imkânsız hale getirilirse kişilik bütünüyle gelişemez. Bu yüzden toplumsal var oluşun temel amacı bireyin ancak tamamen özgür ve özerk olması durumunda başarabileceği kendini gerçekleştirmedir. Belirli grupların veya kişilerin özerklikleri üzerindeki sınırlamalar yalnız onların özgürlüklerini doğrudan kısıtlamaz, bunlar aynı zamanda sosyal etkileşimi ve muhtemel tercihleri kısıtlayacağından dolayı diğerlerinin de tüm özgürlüklerini sınırlar. Bu yüzden Mill, kadınların baskılanmasının onları doğrudan yaralarken erkekleri de dolaylı olarak yaraladığını iddia etti. Kabul edilsin veya edilmesin bu düşünce biçiminde her birey; irade, düşünme ve muhakeme yapabilme temel niteliklerini paylaşması dolayısıyla diğer herkesle eşit değerdedir ve tüm insanlığa mahsus olan belirli haklara sahiptir. İnsanların etkileşimi esnasında bu bireysel hak ve arzular çatıştığında, bir kimsenin haklarının diğerlerinininkileri ihlal etmemesini sağlayan bir mekanizmaya ihtiyaç duyulur. Liberal düşüncede bu, söz konusu etkiye sahip olan kanunlar tarafından sağlanır ve bu kanunların farklı gruplar ve bireyler arasında mutlaka tarafsız olması gerekir. Bireysel eylemlerin herhangi bir şekilde kısıtlanması bütünüyle eşit olarak uygulanmalıdır.

19. yüzyıl feministleri, kadınların erkekler ile eşit haklara ve sorumluluklara sahip olmaları ve daha ötesinde bu prensipleri özellikle kadın ve erkek ilişkilerine uygulayabilmek için ikisi arasında tercih ve eylem eşitliği bulunması gerektiği anlamına gelen bu savı ilk olarak ortaya koyabildiler. Aslında kadınlara karşı sürekli ileri sürülebilen yegâne iddia, onların irade, muhakeme ve özgür seçimler yapma kapasitelerindeki yetersizliklerinden ötürü tam bir birey olmadıklarıydı. Bu iddiada, kadınların erkeklerle kıyaslandığında kişiliklerinin kaçınılmaz olarak kusurlu olduğu ve bu yüzden erkeklerle aynı haklara veya özgürlüklere sahip olamayacakları da genellikle ileri sürüldü. Kadınların çocuklara benzedikleri ve tutkuyu, özellikle cinsel tutkuyu, yaşama yetileriyle ilgili yargıların önemi yönündeki iddia devamlı olarak tekrar edildi.

Felsefi bireysellik duruşlarından dolayı liberteryen feministler, kadınların eğer gerçekten özgür ve otonom olabilirlerse yaşayabilecekleri bir tür sosyal ve politik düzen betimleyebildiler. Mümkün olan en yüksek düzeyde özgür irade ve tercih hürriyeti olmalıydı. Özgür bireyler; statü, itaat ve güç ilişkilerinden ziyade serbest ve eşit girebildikleri sözleşmelerle ilişki kurabilmeliydiler. Bütün bunlar devletin rolünün mümkün olan en yüksek düzeyde küçültülmesi ve ekonomik sistemin tamamıyla sözleşme özgürlüğüne dayanması anlamına gelmekteydi. Bunun bariz servet eşitsizliklerinin bulunmamasını ima ettiği de söylenebilir; doğrusu, en çok dikkat çekenleri Frances Power Cobbe ve Harriet Taylor'ın kızı Helen Taylor olan birkaç kişi söz konusu bakış açısına sahipti. Fakat bu, onları devlet için aktif bir rol savunuculuğuna götürmedi; bunun yerine servet eşitsizliklerinin zenginlerin iktidarı kullanmasını yansıttığını ve bu eşitsizliklerin serbest piyasa ekonomisinde minimize olacağını iddia ettiler.

XI. Toplumun Eleştirisi

Bu amaç, 19. yüzyıl Britanya'sındaki kadınların mevcut durumlarına tartışmalı ve eleştirel bir bakışa yol açtı. "The Englishwoman's Review" ve diğer yerlerdeki yazılarında feministler, kadınların baskılandığı konusunda oldukça netteler. Bunun anlamı birey olarak sahip oldukları bağımsızlık ve özgürlüklerinin kadın olmalarından dolayı sınırlandırıldığıydı. Oy kullanma ve devlet memuriyetine aday olma haklarının tanınmamasıyla kadınlar siyaseten baskılanmaktaydılar. Hakları, özellikle evli kadınların mülklerinin idaresi konusunda, kanunlar tarafından yok sayılmaktaydı. Feministler, ayrıca, kanunların ve devlet gücünün erkekler tarafından kendi ayrıcalıklı pozisyonlarını korumak için kullanıldığını iddia ettiler.

Bu, erkeklerin kendilerini kadın rekabetinden korumak için ekonomik düzenlemeleri kullanma girişimi olarak görülen Fabrika Kanunları gibi iktisadi uygulamalar bakımından bilhassa doğrudu. Belki de onlar, özellikle ailesel olanlar gibi daha genel sosyal yapıları ve kişisel ilişki kalıplarını kadınları kısıtlamada en önemli yöntem olarak gördüler. Bu, şimdilerde "cinsiyet" olarak tanımlanan, o zamanlarda ise genellikle "beklentiler" denilen kavramı (yani cinsiyet-rolleri ve feminite olgusu, bunun yanı sıra çalışma düzeni kalıpları ve hayat tarzının veya ifadenin sınırlandırılması) kapsamaktaydı. Diğer bir deyişle problem, sadece açık baskıcı kanunlar değil bunun yanı sıra daha göze çarpmayan gizli veya örtülü güç ilişkileriydi.

XII. Tarihsel Teori

Özellikle Helen Blackburn gibi bazı liberteryen feministler, kadınların toplumsal konumlarının tarihsel teorisinin ana hatlarını da ortaya koydular. Buna göre kadınlar, bütün zamanlarda ve bütün yerlerde aynı derecede tutsak değillerdi veya her zaman aynı şekilde kısıtlanmamışlardı. En önemli değişkenler piyasanın rolü ve genişliği ile mülkiyet haklarının doğası ve kapsamıydı. Blackburn ve diğerleri, Herbert Spencer'in "askeri" ve "ticari" toplum ayrımı düşüncesi ile Henry Maine'in statüden sözleşmeye geçiş kavramını uyarladılar.

"Askeri" toplumda güç ilişkileri baskındı ve iki insan arasındaki normal ilişki iki tarafın aynı türe bile ait olarak görülmediği bir statüdeydi. Topluma piyasanın hakim hale gelmeye başlamasıyla sözleşme temelli gönüllü ilişkilerin daha özgür kalıplarına doğru yönelindi. Bu, ancak, mülkiyet hakları hem kadınlara hem de erkeklere bütünüyle tanınırsa tamamlanabilirdi. Daha ticari ve sözleşmeye dayanan bir sosyal düzen kadınların toplumsal konumunun daha da yükselmesiyle.

Blackburn, Anglo-Sakson İngiltere'sinde kadınların tüm mülkiyet haklarına sahip olduğunu fakat Norman istilasından ve feodalizmin "askeri" toplumsal düzeninin dayatılmasından sonra bu haklarının aşındırıldığını iddia etti. 18. yüzyılda ve 19. yüzyılın başlarında İngiliz toplumunun daha ticari olmasıyla birlikte kadınların toplumsal konumları yeniden yükselmeye başladı. Erkekler, bu duruma, kadınları sosyal gelişme sürecinden dışlayan ve kanun ile desteklenen elverişli bir ideoloji yaratarak tepki verdiler. Son dönemde Blackburn ve diğerleri (Boucheret gibi), bu durumu, yükselen ticari toplumu bozma ve "askeri" toplumsal düzene geri dönme genel çabasının birinci aşaması olarak gördüler.

XIII. Uygulamaya İlişkin Öneriler

Akımın yazıları; oy kullanma hakkının temel öğeyi oluşturduğu siyasal değişimi, kısıtlayıcı bütün yasa ve düzenlemelerin kaldırılmasını, tüm kadınların istedikleri işte çalışmalarını ve mülkiyete sahip olmalarını mümkün kılacak değişikliklerin yapılması savunusunu içeren bol miktarda uygulamaya ilişkin önerileri ve eylem planlarını kapsamaktaydı. Bu sonuç olarak onların; mümkün olan en geniş kişisel eylem, bireysel sorumluluk ve kendini gerçekleştirme olanakları içeren tümüyle özgür ekonomiyi ve toplumu savunmaları anlamına gelmekteydi.

Bununla birlikte; birçok makalenin, kitabın ve broşürün gösterdiği gibi bu değişiklikler yeterli değildi, fakat önemliydi. Ayrıca, kişisel ve ailevi ilişkilerin farklılaşmasına yol açacak olan davranışlar ve kültür alanında da değişim olmalıydı. Bu sonuncusu, ılımlı yaklaşımlara yabancılaşma riski nedeniyle sıklıkla detaylıca açıklanmadı, fakat zaman geçtikçe oldukça belirgin hale geldi. Aile yapısında ve evlenme kanunlarında değişikliklerin yapılmasını isteyen en önemli kişi, birçok çalışmada evlilik kanunlarının tümüyle kaldırılmasını ve evliliğin tarafların katıldığı özel anlaşmalara bırakılmasını savunan Wordsworth Donisthorpe oldu.

Son olarak, fakat kesinlikle en az değil, feministler; kadın okullarından ve tartışma gruplarından, çıkar amaçlı olmayan kadın gruplarına, kooperatiflerine ve ticari teşebbüslerine kadar tüm alanlarda bir dizi kurumun yaratılması yoluyla kadının kişisel gelişimi olgusunu savundular. Aslında “Society For The Promotion of the Employment of Women”ın ve “English Woman’s Review”in aktivitelerinin çoğu kesinlikle bu türden kişisel gelişim hareketleriydi. Kadınlara tecrübe sağlayarak ve sorumluluk vererek onların kendilerini tanıma sürecine yardımda bulunmak tasarlanmıştı. Açık bir ifade ile kadınlar, organizasyonlarına erkekler egemen olmadan beceri ve kendilerine güven kazanmalıydılar.

XIV. Liberteryen Feminizm Tarihçiliği

Tarihçelerin bu kadınlara davranışları nasıl oldu? Çok yakın zamanlara kadar birçoğu bunları utanılacak biçimde göz ardı etti. 1830’lu ve 1840’lı yıllar ve liberal fikirler ile ilgili yazılan bütün kitaplar, o yıllardaki siyasal tartışmalarda ve liberal fikirlerin yayılmasında önde gelen rolüne rağmen Harriet Martineau’dan neredeyse hiç bahsetmedi. Genel sosyal yaşam ve genel düşünce tarihleri, Barbara Bodichon veya Millicent Garrett Fawcett gibi önemli şahıslardan bile söz etmemeyi başardı. Daha kötüsü ise geçmiş çalışmalarda genel olarak “hayret, kadın iyi yapmamış mı” biçiminde kendini beğenmiş bir tarza girildi.

Daha yakın zamanlarda, kadınların tarihi aralıksız yazılan kitaplar ve makaleler ile gerçekten patlama düzeyinde gelişmiştir. Liberteryen akımın önde gelen şahsiyetlerinden birkaçı günümüzde bilimsel biyografilerin konusu olurken, Ray Strachey’in “The Cause”u gibi eski çalışmalar tekrar basılmaya başlandı. Bununla birlikte kapsam hala yetersizdir, örneğin halen ne Lydia Becker ne de Helen Blackburn’ün yaşamıyla ilgili ayrıntılı bir açıklama bulunmamaktadır.

Daha ciddi, yapılan çalışmalarda 19. yüzyıl feminist düşüncesinin büyük bölümü esaslı biçimde yanlış tanıtıldı. Modern ifadede “ilerici” olan öğeler ön plana çıkartılırken laissez faire’e bağlılık gibi sözde gerici varsayılanlar önemsenmedi veya yok sayıldı. Daha kötüsü, piyasa prensipleri savunuları

bazen feministlerin sınıfsal geçmişlerinin talihsiz sonuçları olarak mazur gösterildi ve bundan dolayı inançlarının merkezi veya önemli bir parçası olmadı.

Feministlerin bireysel özgürlük ve kadınlık ile ilgili radikal düşünceleri ile ekonomi üzerindeki “muhafazakâr” düşünceleri arasındaki detaylı ve temel ilişkinin kavranması bitarafa bunların üzerinde bile durulmadı.

Belirli mücadelelerin hikâyelerinde çabanın arkasında yatan felsefe ve idealler göz ardı edildi. Bunun klasik örneği Josephine Butler'ın Bulaşıcı Hastalıklar Yasası'na karşı düzenlediği kampanyaydı. Bu konuyla ilgili yazılan pek çok yazının hepsinde, Butler'ın hayat boyu mücadelesinin, uzlaşmaz bireyciliğinin ve laissez faire düşüncesinin altında yatan sosyal ve siyasal felsefeyle ilgili neredeyse hiçbir şey bulunmadı. Nihayetinde mücadelenin sonucu ve amacı genellikle yanlış anlaşıldı.

XV. Metodolojik Yanılgı

Buradaki asıl problem, siyasal felsefenin konumu ve doğası hakkındaki yanlış varsayımlar ve metodolojidir. Piyasa toplumu savunusu, ‘sağ kanat’ veya muhafazakârlık olarak doğal karşılanmaktadır. “Sağ kanat” felsefesi temelinde kadınların konumları hakkında radikal düşünceler öne süren insan topluluğu keşfetmek akıl karışıklığına neden olmaktadır.

Dahası; birçok düşünceler tarihinin baskın metodolojisi hatalıdır. İlimli başlangıçlardan daha radikal sonuçlara doğru zaman boyunca ilerleyen fikirlerde “whiggish” model kullanılır; düşüncelerin ilerici ve uygun hareketinin yalnızca sosyalizmin güdümünde olduğu varsayılır. Kıyasen, bu teori fikirlerin gelişimini; “sağcı” öğelerin yavaşça ayıklanarak sosyalist radikalizmin tamamen saf halinin elde edilmesi yoluyla bir saflaştırma veya düzeltme süreci gibi görür. İdeolojiler ve düşünce sistemleri bu şekilde gelişmez ve oluşumlarında yer alan insanlardan ve ilişkilerden soyutlanamaz. Önemli olan kişisel ilişkiler ve sıklıkla belirli bir siyasal teori ve yazım türü aracılığıyla düşünsel geleneğin sürekliliğinin nesilden nesile aktarılmasıdır. Liberal feminizmin “saflaştırma” yaklaşımının sosyalist feminizme sürüklendiğini kasteden tablo açıkça tarihsel olarak yanlıştır. 19. yüzyıl boyunca birbirlerine paralel iki feminist hareket bulunmaktaydı, baskın olan bireyci diğeri ise Margaret Macdonald, Clementina Black, Fanny Wright ve Anna Wheeler gibi kişilikleri içeren kabaca sosyalist feminizmdi.

XVI. Ne oldu?

Liberteryen feminist harekete ne oldu? Kısaca, 1900–1920 yılları arasında gerçekten canlılığını yitirdi. Bunun birkaç nedeni bulunmaktaydı; Birinci Dünya Savaşı öncesinde düzenlenen yoğun oy kullanma hakkı kampanyasından sonra zayıflama, klasik liberalizmin bu dönemde gözden düşüşü ve oy kullanma hakkının kazanılmasının ardından 1918'den sonra tüm feminist eylemlerde ortaya çıkan dramatik düşüş. Sosyalist feministlerin varlıklarını daha iyi sürdürdüğü 1920'ler boyunca gönüllü eylemlerin tüm çeşitlerinin genel düşüşünün muhtemel iki nedeni, işçi hareketlerinin devam eden eylemleri ve hareketin merkezinde şekillenen ilişki ve arkadaşlık bağlarının kopmasıydı.

XVII. Sonuçlar

Hangi genel sonuçlar çıkartılabilir? Öncelikle, antipatik ve uzlaşmaz olmanın ötesinde, liberalizm ve bireycilik feminist bir duruşa ve çağdaş toplumun daha fazla eleştirisine öncülük etmelidir. Liberteryenizmin sosyal ve politik teorisi, hem özgür bir toplum modeli hem de kişisel özgürlüğün bir açıklamasını sunar. Daha önemlisi, feminist perspektifin genel olarak liberteryenizm için sağladığı güçtür. Feminist analiz, birçok evliliklerde olduğu gibi toplumda güç ilişkilerinin geniş ve yaygın doğasına ve ekonomiyle sınırlanan konular dışındakilere işaret eden kültürel politikalara olan ihtiyaca vurgu yapar. Çağdaş feminist hareketlerden çoğu; kendine egemenlik ve kendini gerçekleştirme, gücün yeri ve doğası ve bireysel otonomiye olan yoğun ihtiyaç gibi konulara olan yaklaşımlarında liberteryen yansımaları sahiptir. Feminizm ve liberteryenizm arasındaki tartışmanın çoğu sonuçlar değil anlamlar ile ilgilidir; mesele, hiç değilse, devleti özgürleşmenin bir aracı olarak nereye kadar kullanacağımızdır. Feminizmin sosyalizm ile olan bağı kaçınılmaz olarak görünebilir; tarih durumun böyle olmadığını göstermiştir.

Seçilmiş Bibliyografya

R. Strachey, **The Cause (1928)**, Virago, Londra, 1978 (Biraz eski fakat yazarın kişisel bilgisine dayanmakta ve halen okunmaya değer).

J. Kamm, **Rapiers and Battleaxes**, Allen & Unwin, Londra, 1966.

J. Rendall, **The Origins of Modern Feminism**, Macmillan, Londra, 1985.

D. Rubinstein, **Before the Suffragettes**, Harvester Press, Brighton, 1986.

D. Spender, **Women of Ideas-And What Men Have Done To Them**, Routledge & Kegan Paul, Londra, 1982.

M. Barrow, **Women 1870–1928**, Mansell, Londra, 1981 (Tüm kaynakların bir incelemesidir ve oldukça geniş çaplı başlıklarda ve birçok kişiye ait ikincil çalışmalara ulaşılabilir. Çok iyi).

M. Vicinus, **Suffer and Be Still**, Methuen, Londra, 1980.

M. Vicinus, **A Widening Sphere**, Methuen, Londra, 1980 (Buradaki iki kitap da makale derlemesidir. Barbara Kanner'in yazdığı önemli biyografiler bakımından özellikle iyidir).

B. Kanner, **The Women of England: Interpretative Bibliographical Essays**, Mansell, Londra, 1980.

Wendy McElroy, **Freedom, Feminism and the State**, Cato Institute, Washington, D.C., 1982 (Önde gelen Amerikan liberteryen feminist tarafından hem tarihsel hem de güncel liberteryen feminist makalelerin derlemesidir).

S. R. Herstein, **A Mid-Victorian Feminist: Barbara Leigh-Smith Bodichon**, Yale University Press, Londra, 1985 (En güncel biyografidir ve uzak ara en iyisidir).

John Charvet, **Feminism**, Dent/Everyman, Londra, 1982.

J. R. Richards, **The Sceptical Feminist**, Routledge & Kegan Paul, Londra, 1980.

J. Uglow (ed.), **The Macmillan Dictionary of Womens' Biography**, Macmillan, Londra, 1982.

C. Bauer & L. Ritt, **Free and Ennobled: Source Readings in the Development of Victorian Feminism**, Pergamon, Londra, 1979.

Chris R. Tame, **Prostitution, the Free Market and Libertarianism**, Libertarian Alliance/Association of Libertarian Feminists, Londra, 1986 (Josephine Butler'ın görüşleri açısından faydalı bilgiler içerir).

Bireyci feminizmin birkaç klasik metnine ulaşmak artık mümkündür. Bunlar aşağıda belirtilenlerdir ve aynı zamanda ucuz baskılardır:

Mary Wolstonecraft, **Vindication of the Rights of Women**, Penguin and Dent/Everymans Baskısı.

John Stuart Mill, **On the Subjection of Women**, Dent/Everymans Baskısı.

Harriet Martineau, **Autobiography**, İki Cilt, Virago Baskısı.